

50. Oxford English Dictionary. (n.d.). Retrieved from <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/digitalization?q=digitalization> [in English].

УДК 378.011.3-051:004]:005.336.2(045)

ВПЛИВ ЕВОЛЮЦІЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ В ПЕДАГОГІЧНІЙ НАУЦІ НА СУТНІСТЬ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНФОРМАТИКИ

© Репко І., Щербак І.

DOI NUMBER: 10.46489/ EOTIPS-24-27-04

У статті досліджується вплив еволюції термінології в педагогічній науці на процес формування професійної компетентності майбутніх учителів інформатики. В умовах швидкого розвитку інформаційних технологій та зміни освітніх парадигм, педагогічна термінологія зазнає значних змін, що, зі свого боку, впливає на зміст і методи підготовки вчителів інформатики. Автор досліджує основні тенденції в еволюції педагогічної термінології, аналізуючи їх вплив на освітні стандарти, навчальні програми та методiku викладання інформатики. У статті обґрунтовується, що зміни в термінології відображають не тільки розвиток науки, але й зміну підходів до підготовки педагогічних кадрів.

Автори підкреслюють важливість адаптації навчальних програм до сучасних вимог, що включає оновлення змісту курсів, застосування інноваційних методів навчання та активне залучення здобувачів освіти до практичної діяльності. Використання сучасної термінології сприяє глибшому розумінню професійних стандартів, формує у майбутніх фахівців почуття належності до професійної спільноти та мотивує до активної участі у професійному житті.

Стаття підкреслює, що еволюція педагогічної термінології є важливим чинником у формуванні професійної компетентності майбутніх учителів інформатики, і висвітлює конкретні шляхи для покращення цього процесу в умовах сучасної освіти.

Ключові слова: еволюція термінології, формування професійної компетентності, майбутні вчителі інформатики, інформаційні технології.

Репко І., Shcherbak I. «Influence of the evolution of terminology in pedagogical science on the essence of formation of future computer science teachers' professional competence».

The article examines the impact of the evolution of terminology in pedagogical science on the process of forming the professional competence of future computer science teachers. In the context of rapid development of information technologies and changes in educational paradigms, pedagogical terminology is undergoing significant changes, which, in turn, affects the content and methods of training computer science teachers. The author explores the main trends in the evolution of pedagogical terminology, analyzing their impact on educational standards, curricula, and methods of teaching computer science. The article substantiates that changes in terminology reflect not only the development of science but also changes in approaches to teacher training.

The authors emphasize the importance of adapting curricula to modern requirements, which includes updating course content, using innovative teaching methods, and actively involving students in practical activities. The use of modern terminology contributes to a deeper

understanding of professional standards, fosters a sense of belonging to the professional community, and motivates students to actively participate in professional life.

The article emphasizes that the evolution of pedagogical terminology is an important factor in the formation of professional competence of future computer science teachers and suggests specific ways to improve this process in modern education.

Key words: evolution of terminology, formation of professional competence, future computer science teachers, information technology.

Актуальність дослідження. Сучасний етап розвитку освіти характеризується необхідністю підвищення компетентності майбутнього фахівця відповідно до запитів суспільства, тому що в умовах сьогодення виникає неминуче перетворення знань у товар, а цінність будь-якого освітнього і наукового досягнення визначається ринковою ціною, попитом на нього. Основною вимогою до освіти стає формування мобільної, усебічно розвиненої особистості, здатної адаптуватися до соціально-економічних змін та успішно реалізовуватися в умовах інформатизації суспільства.

Так, майбутній учитель інформатики «повинен володіти такими мобілізаційними знаннями, вміннями і навичками: знаннями основ наукової організації розумової діяльності; вміннями розвивати у школярів стійку увагу до об'єкта пізнання; вміннями систематизувати знання учнів; уміннями навчити здобувачів освіти застосовувати знання, а також засоби інформаційно-комунікаційних технологій під час самостійної роботи, у повсякденному житті, в майбутньому освоєнні професій, затребуваних на сучасному ринку праці» [26, с. 356].

Аналіз основних досліджень і публікацій. Аналіз наукових праць свідчить, що проблеми змісту педагогічної освіти вивчали – І. Зязюн, М. Лазарєв, В. Луговий, Н. Ничкало; педагогічну компетентність як сукупність якостей, що визначають ефективність професійно-педагогічної підготовки – В. Желанова, Л. Калініна, О. Козлова, В. Моторіна, Л. Хоружа; формування знань, умінь і навичок учителя інформатики – Ю. Горошко, О. Меньяйленко, Н. Морзе, О. Спирін, Т. Тихонова, Г. Цибко та ін.; професійну компетентність учителя інформатики – Н. Жалдак, А. Кравченя, Я. Сікора, О. Спирін та інші.

Мета статті: висвітлити необхідність розуміння та адаптації нових термінологічних понять для успішного формування професійної компетентності вчителів інформатики у сучасному освітньому середовищі.

Виклад основного матеріалу. Зміна концептуальних засад сучасної освіти, що окреслюється в основних положеннях вітчизняних нормативно-правових документів, міжнародних актах, які забезпечують реалізацію Болонського процесу, передбачає перенесення основних акцентів із сфери формування особистості на розвиток її творчих здібностей. Зростає потреба в креативних педагогічних кадрах, спроможних працювати в сучасних умовах розвитку державності України, здатних створити оптимальні умови свого саморозвитку, самоосвіти і самореалізації як упродовж навчання в закладах освіти різних типів і профілів, так і впродовж усього життя.

У Законі України «Про вищу освіту» йдеться про необхідність посилення якості підготовки фахівців, зокрема впровадження та комерціалізацію наукових результатів, якості системи підготовки й підвищення кваліфікації наукових кадрів у закладі вищої освіти.

Одним із пріоритетних напрямів удосконалення професійної педагогічної освіти фахівців науковці визначають урахування трансформацій їхніх професійних компетентностей, що вимагає змін у процесі фахової підготовки майбутніх учителів [9, с. 107–113].

Модернізація освіти – важливий процес для сучасного етапу розвитку системи освіти. Підвищення професійного рівня вчителя, що відповідає запитам сучасного життя, вимагає оновлення та привнесення гуманітарно-особистісної спрямованості професійної компетентності сучасного педагога.

Відповідно до цього слід зазначити, що показником управління формуванням професійної підготовки та гуманістичної спрямованості фахівця більшість науковців (О. Гура, Г. Єльнікова, А. Харківська, Е. Шорт (E. Short) та інші) вважають «компетентність». Зокрема, йдеться про необхідність розробки узагальненої моделі компетентного фахівця. При такому підході моделі виступали б метою освітніх структур і виконували б роль

утворювального фактора, звертаючи увагу на взаємозв'язок, який становить інтерес для дослідження. Якщо якість освіти є основою освітньої діяльності у професійному закладі вищої освіти, а показником якості — професійна компетентність здобувача вищої освіти, то формування професійної компетентності може бути покладено в основу всієї освітньої діяльності.

Як показує світова практика, якість освіти тісно пов'язана з показниками вчительської діяльності. Зі змінами у суспільстві зростають вимоги до особистості вчителя, його діяльності. Сьогодні ефективність педагогічної праці залежить не тільки від базової професійної підготовки. А й від інших сучасних компонентів професіоналізму. Саме тому на етапі модернізації сучасної освіти і виховання в Україні особливої гостроти й актуальності набувають питання підвищення та розвитку професійної компетентності вчителів. Педагогові доводиться самостійно розв'язувати такі завдання, які раніше не входили до його компетенції: діагностування, прогнозування, проектування, розроблення авторських програм, оптимізація всіх аспектів освітнього процесу тощо. Так, сформувалися вимоги до сучасного педагога:

- висококваліфікований і далекоглядний професіонал, свідомий і відданий патріот України, тонкий психолог, який володіє інформаційними та педагогічними технологіями [13, с. 15];
- самодостатній, індивідуально високорозвинений, щасливий, який уміє будувати гуманні стосунки з дітьми, колегами та батьками [3, с. 5];
- здатний розвивати особистість дитини, зорієнтований на особистісний та професійний саморозвиток і готовий працювати творчо в закладах освіти різного типу [3, с. 5];
- сформованість лідерських якостей як основних складових професійної компетентності сучасного педагога [29, с. 1];
- володіння інформаційно-комунікаційними технологіями та використання їх у професійній діяльності [35, с. 31–35].

А. Харківська вважає, що майбутній учитель повинен володіти технологіями інноваційної діяльності: уміти аналізувати проблеми, планувати

експеримент, аналізувати й оцінювати його результати, передавати накопичений досвід [35].

Отже, спираючись на все вищезазначене, можна виділити суть професійної компетентності майбутнього вчителя інформатики. Для цього необхідно з'ясувати зміст таких понять, як «професіоналізм», «компетентність», «професійна компетентність».

Термін «професіоналізм» в сучасній психологічній літературі використовується для позначення великої сукупності елементів, що відбивають високопродуктивну професійну діяльність.

Аналіз наукових джерел В. Будак, О. Коваленко, Н. Семенченко та П. Ясінець свідчить, що під професіоналізмом переважно розуміють володіння фахівцем системою спеціальних знань, умінь і навичок, які дозволяють вирішувати поставлені перед ним завдання.

Теоретичний аналіз наукових праць В. Будак, М. Гриценко, В. Кременя, Т. Марценюк й О. Сидоренко показав, що розвиток поняття «професіоналізм» йде у напрямку нарощування (збільшення) кількості факторів (параметрів, що характеризують властивості, якості, здібності тощо).

Професіоналізм – сукупність досягнутих індивідом теоретичних знань, практичного досвіду і професійних навиків у визначеній поділом праці сфері людської діяльності [24, с. 34].

І. Хоржевська розуміє професіоналізм як сполучення загальної освіти з уміннями й навичками, що здобуваються у процесі роботи в конкретній організації, у специфічних умовах її багато в чому унікальної системи розподілу та організації праці [38, с. 112].

Учена визначає професіоналізм як вищий щабель у розвитку людини як суб'єкта пізнання, праці, спілкування. При цьому критерієм його рівня є ступінь відповідності знань, умінь і навичок фахівця сучасним досягненням науки та практики з цієї галузі.

Професіоналізм як найважливіша акмеологічна категорія трактується в широкому контексті у діяльнісному та особистісному виявах. Поза сумнівом,

у процесі становлення професіоналізму діяльності особистість розвивається. Йдеться про професіоналізм, що містить підструктури, які перебувають у діалектичній єдності, професіоналізму діяльності та професіоналізму особистості [37, с. 10].

Аналіз наведених вище наукових джерел Н. Брюханова, В. Будака, В. Ковальчук й А. Харківська переконує, що професіоналізм особистості має відображати високий рівень фахово важливих або особистісно ділових якостей, здатність до розвитку у професійній галузі та саморозвитку.

Отже, аналіз різних підходів до поняття «професіоналізм» дозволив зробити уточнення та розуміти професіоналізм як володіння спеціальними знаннями й навичками та вміння їх використовувати у своїй фаховій діяльності, а також як якісну характеристику особистості, що відображає ступінь володіння сучасними технологіями ефективного вирішення поставлених завдань.

Доцільним буде проаналізувати поняття «компетентність». В Україні проблеми компетентності досліджували Н. Бібік, Г. Єльнікова, І. Єрмаков, О. Овчарук, А. Харківська (компетентнісний підхід в освіті); О. Пометун, О. Савченко, С. Клепко (розуміння поняття компетентність); О. Бігич, О. Бірюк, Л. Хоружа (різновиди компетентності). За її межами – І. Зимня, В. Кальней, А. Хуторський, В. Шадриков, С. Шишов (ключові компетентності); Н. Гришанова, Л. Луценко, О. Субетто, Ю. Татур (проблема компетентності).

На думку А. Харківської, «виділяючи широкий і вузький погляди на компетентність, вузький погляд означає дотримання правил і процедур, використання технічних/професійних навичок для виконання звичайних завдань; широкий погляд передбачає вимоги, які є більшими, ніж потрібно для конкретної роботи, що відповідають найкращій існуючій практиці та майбутнім ринкам праці» [46, с. 9].

Європейське й американське розуміння наукових праць щодо визначення сутності терміна «компетентність», які найбільше відповідають темі дослідження: Закон України «Про вищу освіту» [10] – динамічна комбінація знань, вмінь і практичних навичок, способів мислення, професійних,

світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність та є результатом навчання на певному рівні вищої освіти; Дж. Равен [27] – специфічна здатність, необхідна для ефективного виконання конкретних дій у конкретній предметній галузі, що включає вузькоспеціалізовані знання, особливого роду предметні навички, способи мислення, а також розуміння відповідальності за свої дії; «Словник іншомовних слів» О. Мельничука [18, с. 435] – поінформованість, обізнаність, авторитетність; «Новий тлумачний словник української мови» О. Сліпушко та В. Яременка [33] – добра обізнаність із чим-небудь; С. Гончаренко [5] – сукупність знань і вмінь, необхідних для ефективної професійної діяльності: уміння аналізувати, передбачати наслідки професійної діяльності, використовувати інформацію; Дж. Кондр [45] – специфічна здібність, необхідна для ефективного виконання конкретної дії в конкретній предметній сфері, що охоплює фахові знання, предметні навички, способи мислення, а також розуміння відповідальності за свої дії; С. Горобець [6, с. 106–109] – поняття, що висвітлює аспекти поведінки людини, пов'язані з виконанням роботи, визначає основну характеристику особистості, яка досягла або здатна досягти високих результатів у діяльності; О. Крисан, О. Овчарук, О. Пометун, О. Локшина, О. Савченко [14] – компетентності є своєрідними комплексами знань, умінь і ставлень, що набуваються в навчанні й дозволяють людині розуміти, тобто ідентифікувати та оцінювати в різних контекстах проблеми, що є характерними для різних сфер діяльності; О. Овчарук [21] – загальна здатність, заснована на знаннях, досвіді, цінностях, схильностях, отриманих завдяки навчанню; Національна рамка кваліфікацій України [20] – здатність особи до виконання певного виду діяльності, що виражається через знання, розуміння, уміння, цінності, інші особисті якості; Проект Tuning [25] – динамічне поєднання знань, розуміння, навичок, умінь і здатностей; Roegiers Jonnaert та Вандер Богрт [44] – сукупність ресурсів мобілізації для вирішення проблеми в конкретному контексті; Danuše Nezvalová [43] – призначена

як основа для системи оцінки продуктивності, за допомогою яких вчитель повинен задовільно продемонструвати свої знання та здібності в програмі підготовки вчителів інформатики.

Огляд психолого-педагогічних і словникових джерел доводить, що структурна розмитість і нечіткість поняття ускладнює його використання, а в сучасній літературі немає єдності щодо його змісту, тому кожен з авторів воліє давати власне трактування та характеризувати компетентність за різними ознаками (табл. 1).

Таблиця 1

Диференціація поняття «компетентність» за основними ознаками

№	Ознаки поняття «компетентність»	Учені												
		Законі України «Про вищу освіту»	Дж. Равен	«Словник іншомовних слів» О. Мельничука	«Новий тлумачний словник української мови» О. Сліпущко та В. Яременка	С. Гончаренко	Дж. Кондр	С. Горобець	О. Крисан, О. Овчарук та ін.	О. Овчарук	Національна рамка кваліфікацій України	Проект Tuning	Roegiers, Jonnaert	
1.	Володіння відповідними компетенціями													+
2.	Сукупність	+						+		+				+
3.	Загальна здатність										+	+		
4.	Специфічна здатність		+											
5.	Поінформованість, обізнаність, авторитетність			+	+									
6.	Поєднання психічних якостей							+						
7.	Оволодіння навичками і вміннями					+								
8.	Аспекти поведінки								+					
9.	Комплекс									+				
10.	Перспектива										+			
11.	Динамічна комбінація знань, умінь, навичок	+										+	+	+
12.	Психологічна готовність								+		+			

Проаналізувавши ознаки поняття «компетентність», наведені різними авторами, можна дійти висновку, що компетентність визначають не лише як психологічну готовність до певного виду діяльності, яка дозволяє індивіду успішно функціонувати в суспільстві та інтегруватися в нього, а й як діяльнісну

характеристику особистості; як сукупність знань, умінь, навичок, особистісних цінностей, здібностей, інтегровано поєднаних із готовністю та здатністю людини впроваджувати їх у свою професійну діяльність.

Водночас, у проєкті Tuning виділяють такі компетентності:

- спеціальні (фахові);
- загальні (знання, розуміння, навички та здатності, якими здобувач вищої освіти оволодіває у рамках виконання певної програми навчання, але які мають універсальний характер).

До спеціальних відносяться компетентності, які:

- є специфічними для конкретної предметної області галузі (напрямку/дисципліни);
- безпосередньо пов'язані із спеціальними знаннями у предметній області;
- визначають профіль програми, тобто роблять її індивідуальною, істотно відмінною від інших програм.

Загальні компетентності:

- інструментальні (когнітивні, методологічні, технологічні й лінгвістичні здатності);
- міжособистісні (соціальна взаємодія та співпраця);
- системні (поєднання розуміння, сприйнятливості й знань) [25].

Проаналізувавши ці компетентності, можна зазначити, що цей перелік може стати підґрунтям для формування професійної компетентності.

Отже, відповідно логіки дослідження потрібно проаналізувати поняття «професійна компетентність».

Феномену дослідження професійної компетентності особистості присвячені праці багатьох вітчизняних і зарубіжних учених, які зосереджені, насамперед, на питаннях підготовки освітян – учителів і викладачів вищих закладів освіти. Фундаментальні основи оновлення системи вищої освіти, професійної підготовки педагогів вищої школи, теоретичні та методичні засади формування професіоналізму, професійної культури, професійної майстерності

та власне професійної компетентності викладачів ЗВО розкриваються в працях В. Кременя, В. Лугового, Г. Пономарьової, А. Харківської та ін.

Як свідчить аналіз наукових доробок цих авторів, професійна компетентність докладно досліджувалась багатьма науковцями у різних аспектах, але професійна компетентність майбутніх учителів інформатики залишається недостатньо дослідженою.

Сутність терміна «професійна компетентність» має такі трактування: Л. Дибкова [8] – певна система, що інтегрує знання, уміння, навички, професійно значущі якості особистості, яка забезпечує виконання особистих професійних зобов'язань; Р. Лісна й В. Тригуб [16] – сукупність рівнів розвитку технології, науки, техніки, економіки, освіти та процесів, що відбуваються в суспільстві; Н. Красицька [15] – сукупність професійних компетенцій; В. Синенко [31] – високий рівень психолого-педагогічних і науково-предметних знань і вмінь у поєднанні з відповідним культурно-моральним образом, що забезпечує на практиці соціально затребувану підготовку молодого покоління до життя.

Аналізуючи ознаки професійної компетентності, які вищезазначені автори виділяють як основні, можна дійти висновку, що професійну компетентність уявляють не лише як систему компетенцій у сфері професійної діяльності, але й коло професійних питань, досвід, і сукупність яких відбиває соціально-професійний статус і професійну кваліфікацію, а також якісні особистісні, індивідуальні особливості (здатності) або якості, що забезпечують можливість реалізації певної професійної діяльності.

Під професійною компетентністю потрібно розуміти індивідуальну особистісну якість, яка характеризує рівень оволодіння сукупністю необхідних для якісного виконання фахової діяльності професійних компетенцій, здібностей, ціннісних орієнтацій і вмінь їх застосовувати на практиці.

Далі варто уточнити поняття «професійна компетентність майбутніх учителів».

Професійно-педагогічну компетентність вивчали у своїх роботах Л. Зеленська, В. Саюк, О. Спірін та ін.

В. Саюк зазначає, що «структура професійної компетентності вчителя – це складна інтегрована система, яка складається із взаємопов'язаних і взаємозалежних компонентів та елементів: мотиваційний, когнітивний, операційний, особистісний» [28, с. 4].

Л. Зеленська виділяє такі складники професійно-педагогічної компетентності викладача закладу вищої освіти, як спеціально-фахову, загальнокультурну, психолого-педагогічну та ауто психологічну [11, с. 10].

Провідні дослідники вітчизняної професійної освіти С. Демченко, В. Ковальчук, О. Крисан, О. Савченко, Н. Сергієнко, І. Хоржевська та інші висвітлюють такі сутнісні характеристики професійної компетентності вчителя, як: знання предмета; постійне оновлення знань для успішного вирішення професійних завдань; наявність змістового, процесуального й особистісного компонентів.

Слушною є думка Н. Сергієнка, який визначає ключові складові професійної компетентності вчителів (рис. 1) [30].

С. Демченко на підставі аналізу різних підходів до вивчення окремих компонентів професійної педагогічної компетентності робить висновок, що професійно-педагогічна компетентність майбутніх учителів обіймає такі її складові, як: компетентність у самоменеджменті, фахова, операційна, педагогічна, психологічна, методична та загальнокультурна компетентність [7, с. 9].

Отже, професійну компетентність майбутніх учителів можна подати як сукупність особистісно-професійних якостей (терпимість, креативність, стресостійкість, педагогічна майстерність, індивідуальний стиль викладання), яка характеризує рівень оволодіння сукупністю необхідних для якісного виконання фахової діяльності професійних компетенцій, здібностей, ціннісних орієнтацій і вміння їх застосовувати у своїй професійній діяльності відповідно до сучасних досягнень науки й практики в цій галузі.

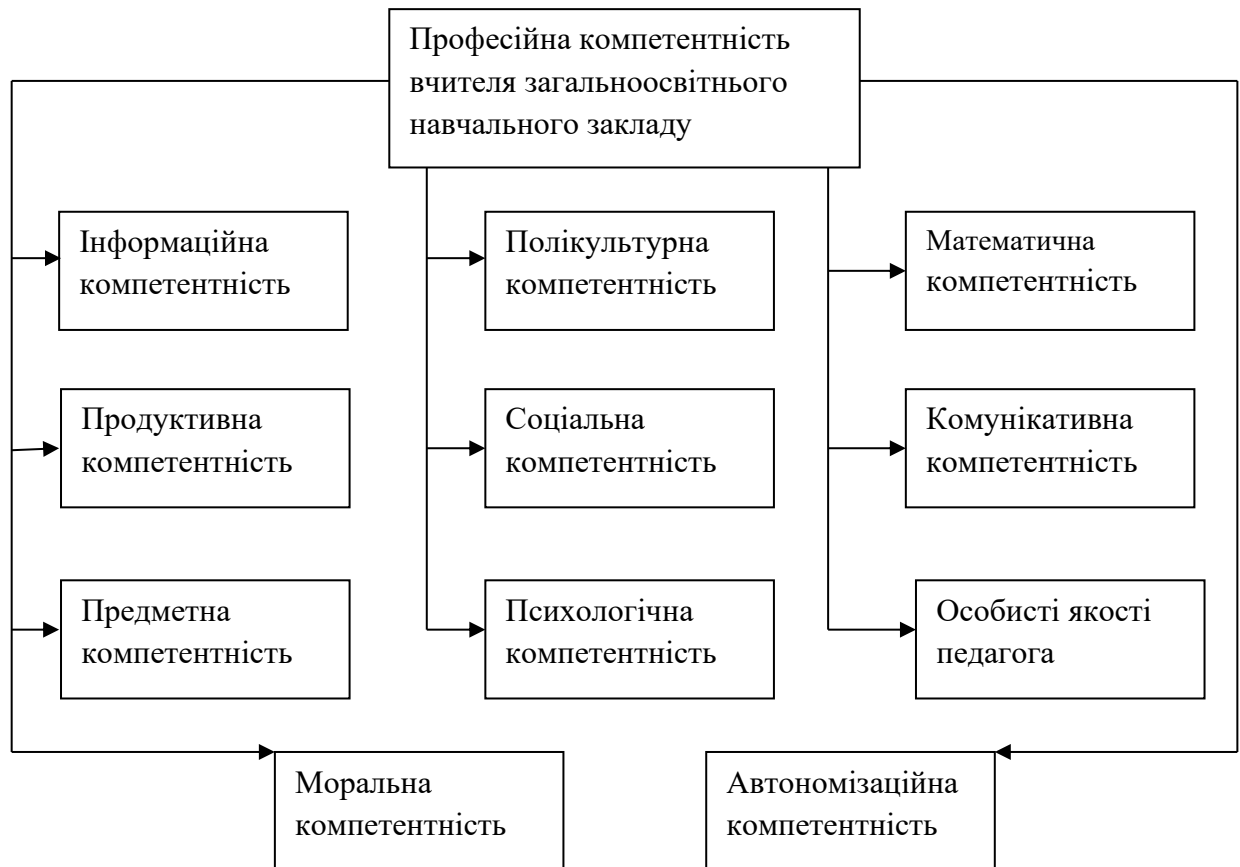

Рис. 1. Ключові компоненти професійної компетентності вчителя (за Н. Сергієнко)

Проаналізувавши поняття «професіоналізм», «компетентність», «професійна компетентність», «професійна компетентність майбутніх учителів» перейдемо до аналізу професійної компетентності майбутнього вчителя інформатики.

Зауважимо, що професійна компетентність майбутнього вчителя інформатики подається як здатність, що не відповідає розумінню професійної компетентності як сукупності.

Дж. Осборн та Р. Міллер вважають, що вчителі інформатики повинні:

- бути знайомі з науковими ідеями;
- розвивати почуття подиву й цікавості в учнів;
- володіти знаннями наукового потенціалу учнів;
- об'єднувати науку й техніку;

- знати та аналізувати наукові проблеми, що проникають у сучасне життя;
- бути відкритими для дослідження інноваційних практик;
- бути в змозі пристосувати науковий навчальний план до різноманітності інтересів і здібностей учнів [39].

О. Спірін пропонує таку загальну структуру та орієнтовну класифікацію компетентностей учителя інформатики:

- 1) загальні: когнітивні; міжособистісні; суспільно-системні;
- 2) професійно-спеціалізовані: загальнопрофесійні; предметно-орієнтовані або профільно-орієнтовані; технологічні; професійно-практичні [34].

Зі свого боку, Т. Отрошко виділяє у структурі професійної компетентності майбутнього вчителя інформатики такі компоненти: операційно-технологічний; інформаційний, який містить технічну, технологічну, аналітичну компетентність; ціннісно-особистісний компонент [22, с. 40].

Проте слід зазначити, що до професійної компетентності майбутнього вчителя інформатики, входять не лише ці, а ще низка компетентностей.

Для уточнення змісту поняття професійної компетентності майбутніх учителів інформатики потрібно взяти за основу визначення професійної компетентності як сукупності необхідних для якісного виконання фахової діяльності професійних компетенцій, здібностей, ціннісних орієнтацій і вміння їх застосовувати на практиці. У процесі розробки спиралися на низку компетентностей, які були визначені за матеріалами досліджень у західноєвропейських країнах (TUNING, «Initiativ D21», Briedis Kolja, Minks Karl-Heinz, Меморандум федерального об'єднання німецьких роботодавців з класифікованої структури навчання, Бензель, Вайлер, Бертіл Оскарсон, Об'єднання німецьких інженерів, Юрген Колер та ін.).

Аналізуючи науково-педагогічну літературу Т. Отрошко, Н. Павлової, Г. Пономарьової, О. Спіріна та сучасні спеціальні періодичні видання Р. Лісної, Н. Сергієнка, можна зазначити, що професійна компетентність учителя інформатики забезпечується сукупністю ключових, базових (педагогічних),

інструментальних, системних і спеціальних компетентностей, причому спеціальні відображають специфіку його наочної сфери діяльності.

Отже, професійна компетентність майбутнього учителя інформатики це інтеграція особистісно-ціннісних та професійних якостей, що характеризують рівень оволодіння сукупністю необхідних для виконання фахової діяльності професійних компетентностей (базова, фахова, інформаційна, аналітична, комунікативна, проєктивна, інструментальна (технічна, технологічна) науково-дослідницька, міжособистісна) відповідно до сучасних досягнень науки й практики в цій галузі.

Далі варто з'ясувати сутність та особливості формування професійної компетентності майбутнього вчителя інформатики в процесі фахової підготовки.

Питання фахової підготовки майбутніх педагогів і формування їхньої професійної компетентності окреслено в працях С. Горобець, Т. Отрошко, Н. Павлова, А. Харківської та ін. Теоретико-методологічні засади фахової підготовки майбутніх учителів досліджували Н. Болюбаш, Л. Даниленко та ін. Проблеми оптимізації змісту й засобів, що сприяють підвищенню майстерності вчителя, стали предметом дослідження таких науковців, як Т. Гуцан, В. Колвальчук, О. Овчарук та ін. Особливостям змісту й організації педагогічної практики здобувачів вищої освіти як засобу формування професійної компетентності майбутніх учителів присвячені праці В. Ашумова, О. Крисан, А. Харківської та ін.

Для визначення поняття «формування професійної компетентності» важливим є врахування структури освітнього процесу та наявності у ній двох процесів: навчання (діяльність здобувачів вищої освіти) та викладання (діяльність викладача) [2, с. 78].

На думку А. Харківської, формування професійної компетентності має базуватися на новітніх педагогічних технологіях випереджального розвитку творчої особистості, що забезпечує: гармонізований керований інноваційний розвиток, гуманістично-особистісну орієнтацію, варіативність, високу якість

освітніх послуг, характер взаємовідносин викладача й здобувачів вищої освіти, ефективну організацію освітнього процесу [35].

Як зазначає Н. Болюбаш, педагогічна взаємодія викладача та здобувачів вищої освіти, у результаті якої здійснюється формування професійної компетентності майбутніх фахівців, відбувається через сукупність взаємопов'язаних і взаємозумовлених компонентів: мети, змісту, засобів, форм та методів навчання. Так, формування професійної компетентності є процесом, який спрямовано на посилену спільну діяльність викладача та здобувачів вищої освіти у процесі професійного навчання, використання удосконалених змісту, методів, засобів і форм навчання, направлених на формування комплексу ключових компетенцій для цього виду діяльності та професійної компетентності як інтегральної риси особистості [1, с. 30–35].

Отже, формування професійної компетентності є керованим процесом становлення професіоналізму, що полягає в здобутті освіти, процесах самоосвіти та саморозвитку майбутнього фахівця.

Необхідність вивчення проблем освіти з точки зору компетентнісного підходу викликана загальноєвропейською та світовою тенденцією до інтеграції, глобалізації світової економіки, стандартизацією європейської освіти на засадах Болонської угоди. Крім того, необхідність уведення поняття компетентності й компетентнісного підходу в освіті визначається зміною освітньої парадигми – сукупності переконань, цінностей, технічних засобів тощо.

Аналіз літературних джерел Є. Бондарчук, Т. Ковальова, О. Сліпушко, А. Харківської, Л. Штефан дозволяє виявити існування різних підходів до розуміння цього компетентнісного підходу, а саме: компетентнісний підхід дає відповіді на запити виробничої сфери [12, с. 138].

Важливою рисою компетентнісного підходу в процесі формування професійної компетентності вчителів є орієнтація на особистість учителя, його спроможність актуалізувати наявні знання, уміння, навички, досвід для вирішення складних завдань у професійній діяльності. Учителі, на думку І. Зязюн, є найважливішим чинником впливу та взаємодії в освітньому

процесі.

Досліджуючи процес формування теоретичних засад управління формуванням професійної компетентності у майбутніх учителів інформатики в процесі фахової підготовки, потрібно зазначити, що важливою є думка Я. Сікори, яка виділяє такі принципи формування професійної компетентності майбутніх учителів інформатики: принцип адекватності системи, що моделюється, кінцевим цілям та завданням професійної підготовки вчителів інформатики; принцип інтеграції змісту навчання, який передбачає становлення взаємозв'язків між окремими складовими розділів, отримання єдиного змісту, що вимагає неперервну професійну підготовку; принцип технологічності, згідно з яким професійна підготовка повинна бути представлена як технологічний процес, спрямований на формування професійної компетентності майбутніх учителів інформатики; принцип професійно-педагогічної спрямованості; принцип індивідуалізації, який дозволяє підібрати для певного здобувача вищої освіти індивідуальну траєкторію розвитку з урахуванням його психологічних особливостей, здібностей і нахилів [32, с. 172].

Отже, формування професійної компетентності відбувається в процесі особливого виду діяльності здобувачів вищої освіти – навчально-пізнавальної. Внутрішніми стимулами та складовими діяльності виступають потреби, мотиви, інтереси, воля, емоції, переконання. До зовнішніх складових діяльності можна віднести мету, об'єкт, засоби.

А. Харківська пропонує такі шляхи формування професійної компетентності майбутнього вчителя інформатики:

- створення індустрії інформаційно-освітніх послуг, заснованої на інформаційно-освітніх технологіях, технологічних стандартах, нормативно-правовому забезпеченні освітнього процесу;
- визначення педагогіки інформаційних і комунікаційних технологій та модернізація освіти (зміст і методи навчання);

- створення методичних навчальних посібників і підручників на нових цифрових носіях з використанням мультимедіа та web-технологій із забезпеченням контролю якості інформаційно-освітніх продуктів і технологій;

- кадрове забезпечення інформатизації освіти [36, с. 172–174].

Теоретичний аналіз наукових праць довів, що під формуванням професійної компетентності майбутнього учителя інформатики розуміють – цілеспрямований процес оволодіння сукупністю особистісно-ціннісних та професійних якостей, компетентностей (базова, фахова, інформаційна, аналітична, комунікативна, проєктивна, інструментальна (технічна, технологічна) й науково-дослідницька, міжособистісна), що характеризується завершеністю та відповідністю сучасним досягненням науки й практики в цій галузі.

Для оцінки ефективності формування професійної компетентності майбутніх учителів інформатики слід обирати оптимальні засоби та методи, які дозволяють охопити всі процеси, направлені на досягнення високого рівня сформованості професійної компетентності, зокрема слід звернути увагу на формувальне оцінювання.

Більшість науковців під формувальним оцінюванням розуміють інтерактивне оцінювання прогресу здобувачів вищої освіти, що дає змогу викладачеві визначати їхні потреби та відповідним чином адаптовувати процес навчання [4, с. 319].

Швейцарський учений Ф. Перрену трактує формувальне оцінювання як «будь-яке оцінювання, яке допомагає навчатися та розвиватися» [44, с. 50].

Новозеландські науковці Б. Коуві (Bronwen Cowie) та Б. Белл (Beverley Bell) подають формувальне оцінювання як «двосторонній процес між викладачем і здобувачем вищої освіти з метою оптимізації процесу навчання», підкреслюючи аспект співробітництва [42, с. 101].

Британський учений П. Блек (Paul Black) визначає формувальне оцінювання як «діяльність викладачів та студентів, яка надає відомості,

що можуть бути використані як зворотній зв'язок для кореляції освітнього процесу», акцентуючи на ідеї важливості реагування в процесі навчання на запити здобувача вищої освіти [41, с. 7].

Н. Морзе вважає, що формувальне оцінювання, на відміну від традиційного, у якому результати тестів і контрольних замірів знань та умінь є основним джерелом відомостей про рівень навчальних досягнень здобувачів вищої освіти, здійснюється у тісному зв'язку з тим, як реально відбувався процес навчання [19, с. 45].

Формувальне оцінювання передбачає визначення рівня досягнень здобувачів вищої освіти, виявлення пропусків у засвоєнні елементів змісту задля того, щоб усунути їх із максимальною ефективністю.

Традиційне оцінювання передбачає оцінювання досягнень кожного здобувача вищої освіти окремо, не стимулює прагнення до розвитку, знання оцінюються на конкретному етапі теми.

Спираючись на думки всіх вищенаведених науковців, можна порівняти характеристики традиційного та формувального оцінювання майбутнього вчителя інформатики у вигляді таблиці 2.

Таблиця 2

Порівняльна характеристика традиційного та формувального оцінювання майбутнього вчителя інформатики

Традиційне оцінювання	Формувальне оцінювання
Оцінювання базових знань майбутнього вчителя інформатики	Оцінювання результатів проєктної діяльності майбутнього вчителя інформатики
Оцінювання кінцевого результату з фахових освітніх компонентів спеціальності 014.09 Середня освіта (Інформатика)	Оцінювання самостійної роботи, співробітництва (студент-студент, студент-викладач) майбутнього вчителя інформатики
Оцінювання викладачем	Оцінювання здобувачами вищої освіти, самооцінювання
Отримання звіту про успішність здобувачів вищої освіти, їх ранжування	Отримання повної картини успішності кожного здобувача вищої освіти не лише в навчанні, а й у подальшій професійній діяльності

Система оцінювання знань здобувачів вищої освіти за дванадцятибальною шкалою	Оцінювання знань здобувачів вищої освіти за європейською системою освіти системою оцінювання ECTS
Оцінювання традиційними методами навчання (усне опитування, письмова робота та ін.)	Оцінювання автоматизованими контролюючими системами
Формування професійної готовності до оцінювання навчальних досягнень	Портфолію як форма оцінювання майбутніх учителів інформатики

Змінюються цілі, методи та інструменти формувального оцінювання тільки тоді, коли здобувачі вищої освіти аналізують свій процес навчання під час роботи над власним проєктом.

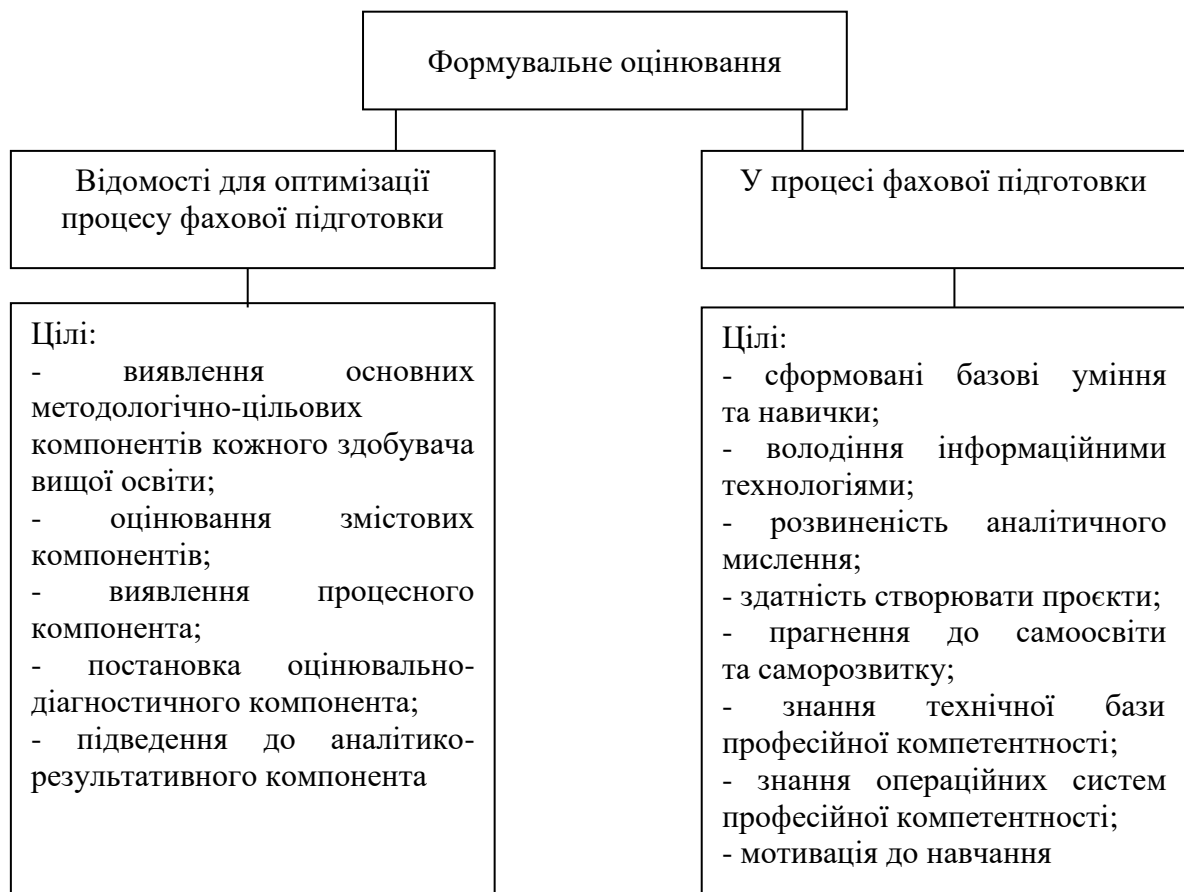

Рис 2. Цілі використання формувального оцінювання майбутніх вчителів інформатики

Саме дії викладача та здобувача вищої освіти перетворюють таку оцінку на «формувальну». Французькі науковці Г. Нуазе (Georges Noizet) та Ж.-П. Каверні (Jean-Paul Caverni) зазначають, що «ключова місія формувального

оцінювання» – допомога учневі у навчанні. Вона пов’язана з такими важливими завданнями: сприяти впевненості учня у власних силах, надавати орієнтири, корисні поради на певних етапах навчання, сигналізувати про складнощі, забезпечувати діалог «учитель-учень», формувати стратегію успішного навчання [40, с. 101].

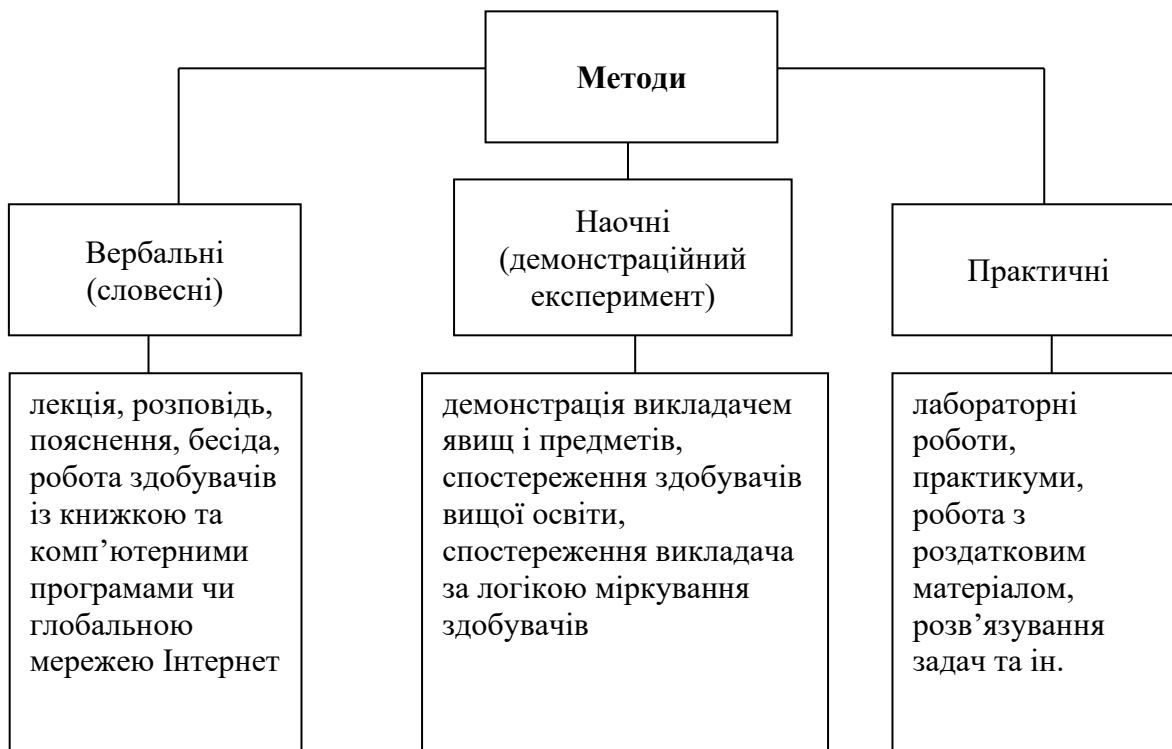

Рис 3. Методи формувального оцінювання формування професійної компетентності майбутніх учителів інформатики

Спираючись на все вищезазначене, можна стверджувати, що формувальне оцінювання як одна зі складових оцінки процесу формування професійної компетентності вчителя інформатики позитивно впливатиме на управління цим процесом.

Висновок. Отже, на основі аналізу психолого-педагогічної літератури було уточнено поняття: «професійна компетентність майбутніх учителів інформатики» та «формування професійної компетентності майбутніх учителів інформатики». Професійна компетентність майбутніх учителів інформатики визначається як сукупність компетентностей (базова, фахова, інформаційна, аналітична, комунікативна, проєктивна, інструментальна (технічна,

технологічна) та науково-дослідницька, міжособистісна) та якостей, а також відповідності знань, умінь і навичок їх застосування, що здобуваються в процесі фахової підготовки, сучасним досягненням науки і практики в цій області, володіння основами менеджменту та самоменеджменту.

Тому формування професійної компетентності майбутніх учителів інформатики визначено як процес оволодіння сукупністю компетентностей (базова, фахова, інформаційна, аналітична, комунікативна, проєктивна, інструментальна (технічна, технологічна) та науково-дослідницька, міжособистісна) та якостей, а також відповідність знань, умінь і навичок, що здобуваються в процесі фахової підготовки, їх застосуванню, сучасним досягненням науки і практики в цій області, володіння основами менеджменту та самоменеджменту.

Список використаних джерел

1. Болюбаш Н. М. Теоретичні засади формування професійної компетентності майбутніх економістів *Наукові праці* : науково-метод. журнал. Миколаїв : МДУ ім. П. Могили, 2009. Вип. 99. Т. 112. С. 88–95.

2. Бондарчук Є. І., Бондарчук Л. І. Основи психології та педагогіки: курс лекцій. Київ: МАУП, 1999. 168 с.

3. Будаєв В. Д. Якість педагогічної освіти – майбутнє України. *Технології неперервної освіти: проблеми, досвід, перспективи розвитку* : зб. статей до традиційної IV Всеукраїнської науково-практ. конф. Миколаїв : Вид-во МФ НаУКМА, 2002. С. 3–6.

4. Гирка І. В. Вплив особистісно-орієнтованих технологій на становлення професійної особистості майбутнього вчителя інформатики. *Модернізація вищої освіти та проблеми управління якістю підготовки фахівців. Удосконалення інформаційно-ресурсного забезпечення навчального процесу* : тези XI Всеукр. наук.-метод. конф. (Харків, 26 вересня 2014 р.) / Харк. держ. ун-т харчування та торгівлі. Харків : ХДУХТ, 2014. С. 318–320.

5. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 376 с.

6. Горобець С. А. Теоретичні засади проблеми формування професійної компетентності майбутнього фахівця-економіста. *Вісник Житомирського держ. ун-ту ім. І. Франка*. 2007. Вип. 31. С. 106–109.

7. Демченко С. О. Розвиток професійно-педагогічної компетентності викладачів спеціальних дисциплін вищих технічних закладів освіти : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Кіровоград. держ. пед. ун-т ім. В. Винниченка. Кіровоград, 2005. 20 с.

8. Дибкова Л. М. Індивідуальний підхід у формуванні професійної компетентності майбутніх економістів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / АПН України ; Інститут вищої освіти. Київ, 2006. 227 с.

9. Єльнікова Г. В. Управлінська компетентність. Київ : Ред. загальнопед. газ., 2005. 128 с.

10. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556–VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/1556-18#Text> (дата звернення: 10.06.2024).

11. Зеленська Л. Д. Проблема формування професійно-педагогічної компетентності вчених вищих навчальних закладів Слобожанщини (кінець XIX – початок XX століття) : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Харк. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. Харків, 2006. 22 с.

12. Ковальова Т. М. Комплексна статистика наукових досліджень на шляху інтеграції України в ЄС : монографія. Київ : ДП «Інформ.-аналіт. агентство», 2008. 240 с.

13. Ковальчук В. Ю. Модернізація професійної та світоглядно-методологічної підготовки сучасного вчителя : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Нац. пед. ун-т ім. М.П.Драгоманова. Київ, 2006. 34 с.

14. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: бібліотека з освітньої політики / під заг. ред. О.В. Овчарук. Київ : К.І.С., 2004. 189 с.

15. Красицька Н. С. Основні складові професійної компетентності викладача вищого навчального закладу. *Вісник Донецького національного університету економіки і торгівлі*. Донецьк, 2010. № 2 (46). С. 198–205.

16. Лісна Р. П., Тригуб В. О. Формування професійної компетенції у процесі практичного навчання. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2012. № 2 (13).
17. Локшина О. Інновації в оцінюванні навчальних досягнень учнів у шкільній освіті країн Європейського союзу. *Порівняльно-педагогічні студії*. 2009. № 2. С. 107–113.
18. Мельничук О. С. Словник іншомовних термінів. Київ : Вища шк., 1999. 561 с.
19. Морзе Н. В., Барна О. В., Вембер В. П. Формувальне оцінювання: від теорії до практики. *Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах*. 2013. № 6. С. 45–57.
20. Національна рамка кваліфікацій : додаток до постанови Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-p> (дата звернення: 10.06.2024).
21. Овчарук О. Компетентність як ключ до оновлення змісту освіти. *Стратегія формування освіти в Україні*. 2003. № 1. С. 13–41.
22. Отрошко Т.В. Система оцінювання технічної компетентності майбутніх учителів інформатики в процесі навчання комп'ютерних дисциплін : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Укр. інж.-пед. акад. Харків, 2010. 207 с.
23. Павлова Н., Батишкіна Ю. Професійно-педагогічна підготовка майбутнього вчителя інформатики до фахової діяльності : зб. наук. праць. 2011. Ч. 3. С. 217–224.
24. Прикладна етика: навч. посібник / за наук. ред. В. І. Панченко. Київ : «Центр учбової літератури», 2012. 392 с.
25. Проект Tuning. URL: http://yspu.org/trn_level_edu/7/tuning1.pdf (дата звернення: 18.03.2024).
26. Прокопенко А.О. Основні функції багаторівневого навчання інформатики та математики майбутніх учителів у процесі вирішення завдань виховання. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. 2020. Вип. 28 (1-2020)

(Категорія «Б»). С. 351–360. DOI: <https://doi.org/10.32626/2309-9763.2020-28-351-360> (дата звернення: 10.06.2024).

27. Равен Дж. Компетентність у сучасному суспільстві: виявлення, розвиток і реалізація. Київ, 2012. 165 с.

28. Саюк В. І. Розвиток професійної компетентності вчителів географії у системі післядипломної педагогічної освіти : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Центр. ін-т післядиплом. пед. освіти АПН України. Київ, 2007. 22 с.

29. Семенченко Н. О. Педагогічні умови формування лідерських якостей майбутніх учителів у позааудиторній діяльності : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Харк. нац. пед. ун-т ім. Г.С.Сковороди. Харків, 2005. 20 с.

30. Сергієнко Н. Ф. Професійна компетентність сучасного вчителя. URL: <http://tme.umo.edu.ua> (дата звернення: 15.03.2024).

31. Синенко В.Я. Професіоналізм учителя. *Педагогіка*. 1999. №5. С. 45–51.

32. Сікора Я. Б. Структурно-функціональна модель формування професійної компетентності майбутнього вчителя інформатики. *Вісник Житомирського державного ун-ту імені Івана Франка. Сер. Педагогічні науки*. 2009. Вип. 47. С. 171–175.

33. Сліпущко О., Яременко В. Новий тлумачний словник української мови: у 4-х т. для студ. вищ. та серед. навч. закладів. Київ : Аконіт, 2000.

34. Спірін О. М. Мета та завдання фахової підготовки вчителя інформатики за кредитно-модульною системою. 8 с. URL: <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/261/247> (дата звернення: 10.06.2024).

35. Харківська А. А. Системний підхід та інновації в сучасній педагогічній науці. *Міжнародний науковий вісник* : зб. наук. ст. за матеріалами XXVII Міжнар. наук.-практ. конф., Ужгород, 26-29 листопада 2013 року. Ужгород : ДВНЗ «УжНУ», 2014. Вип. 8 (27). С. 31–35.

36. Харківська А. А. Теоретичні та методичні засади управління інноваційним розвитком педагогічного ВНЗ : дис. ... д-ра. пед. наук : 13.00.06 /

Луганський національний педагогічний ун-т ім. Шевченка. Харків : КЗ «ХГПА» ХОР, 2011. 446 с.

37. Харківська А. А. Модель системи управління інноваційним розвитком педагогічного ВНЗ III–IV рівнів акредитації. *Освіта і доля нації. I. Кант та Г. Сковорода: уявний діалог у сучасних соціокультурних аспектах* : матеріали X Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 210-й річниці заснування ХНПУ імені Г. С. Сковороди (м. Харків, 26-27 вересня 2014 р. / ХНПУ ім. Г. С. Сковороди. Харків : ХНПУ, 2014. С.10.

38. Хоржевська І. М. Професіоналізм та професійний розвиток особистості. *Наукові праці Чорноморськ. держ. ун-ту ім. Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія». Сер. Державне управління. 2013. Т. 214. Вип. 202. С. 110–113.*

39. Adrienne Kozan Naumescu «Science teacher competencies in a knowledge based society», *Acta Didactica Napocensia. 2008, №1. P. 25–30.*

40. Beverly Bell A Mode of Formative Assessment in Science Education. *Assessment in Education: Principles. Policy and Practice. 1999. Vol. 6, n. 1 (1 March). P. 101–116.*

41. Black P. Formative Assessment and Curriculum Consequences / Scott David (Editor). Westport : Greenwood Publishing Group, Incorporated, 2000. P. 7–24.

42. Cowie B. A Mode of Formative Assessment in Science Education. *Assessment in Education: Principles, Policy and Practice. 1999. Vol. 6, n. 1 (1 March). P. 101–116.*

43. Nezvalová D. Socrates Programme Education, Audivisual and Culture Executive Agency. *Competencies of Constructivist Science Teachers. 2007. P. 4.*

44. Perrenoud P. Pour un approche pragmatique de l'évaluation formative. *Mesure et evaluation en education. 1991. Vol. 13, No. 4. P. 49–81.*

45. Roegiers X. Manuel scolaire de developpement de competences dans l'enseignement. BIEF, Departement de science de l'education de l'URL, 1998.

46. Kharkivska A., Malykhina V. Instrumental Competencies Of Higher Education Seekers As A Factor Of Professional Training. *Adaptive Management:*

Theory and Practice. Series Pedagogics, 2021. № 11(21). 14 p. DOI: [https://doi.org/10.33296/2707-0255-11\(21\)-09](https://doi.org/10.33296/2707-0255-11(21)-09) (дата звертання: 10.06.2024).

References

1. Boliubash, N. M. (2009). Teoretychni zasady formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnikh ekonomistiv [Theoretical foundations of the formation of professional competence of future economists]. *Naukovi pratsi – Scientific works*. Mykolaiv : MDU im. P. Mohyly, 99, 112, 88–95 [in Ukrainian].

2. Bondarchuk, Ye. I., & Bondarchuk, L. I. (1999). Osnovy psykholohii ta pedahohiky: kurs leksii [Fundamentals of psychology and pedagogy: a course of lectures]. Kyiv: MAUP, 168 [in Ukrainian].

3. Budak, V. D. (2002). Yakist pedahohichnoi osvity – maibutnie Ukrainy [The quality of pedagogical education is the future of Ukraine]. *Tekhnolohii neperervnoi osvity: problemy, dosvid, perspektyvy rozvytku – Technologies of continuous education: problems, experience, prospects of development*. Mykolaiv : Vyd-vo MF NaUKMA, 3–6 [in Ukrainian].

4. Hyrka, I. V. (2014). Vplyv osobystisno-oriientovanykh tekhnolohii na stanovlennia profesiinoi osobystosti maibutnoho vchytelia informatyky [Influence of personality-oriented technologies on the formation of the professional personality of the future teacher of computer science]. *Modernizatsiia vyshchoi osvity ta problemy upravlinnia yakistiu pidhotovky fakhivtsiv. Udoskonalennia informatsiino-resursnoho zabezpechennia navchalnoho protsesu – Modernisation of higher education and problems of quality management of training. Improvement of information and resource support of the educational process*. Kharkiv : KhDUKhT, 318–320 [in Ukrainian].

5. Honcharenko, S. U. (1997). Ukrainskyi pedahohichnyi slovnyk [Ukrainian pedagogical dictionary]. Kyiv : Lybid, 376

6. Horobets, S. A. (2007). Teoretychni zasady problemy formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnoho fakhivtsia-ekonomista [Theoretical foundations of the problem of forming the professional competence of the future

specialist-economist]. *Visnyk Zhytomyrskoho derzh. un-tu im. I. Franka – Bulletin of Zhytomyr State University named after I. Franko*. 31, 106–109 [in Ukrainian].

7. Demchenko, S. O. (2005). Rozvytok profesiino-pedahohichnoi kompetentnosti vykladachiv spetsialnykh dystsyplin vyshchyykh tekhnichnykh zakladiv osvity [Development of professional and pedagogical competence of teachers of special disciplines of higher technical educational institutions]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kirovohrad [in Ukrainian].

8. Dybkova, L. M. (2006). Indyvidualnyi pidkhid u formuvanni profesiinoi kompetentnosti maibutnykh ekonomistiv [Individual approach in the formation of professional competence of future economists]. *Candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].

9. Yelnykova, H. V. (2005). Upravlinska kompetentnist [Managerial competence]. Kyiv. 128 [in Ukrainian].

10. Zakon Ukrainy «Pro vyshchu osvitu» vid 01.07.2014 № 1556–VII [Law of Ukraine «On Higher Education»]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/1556-18#Text> [in Ukrainian].

11. Zelenska, L. D. (2006). Problema formuvannia profesiino-pedahohichnoi kompetentnosti vchenykh vyshchyykh navchalnykh zakladiv Slobozhanshchyny (kinets XIX – pochatok XX stolittia) [The problem of forming the professional and pedagogical competence of scientists of higher educational institutions of Slobozhanshchyna (the end of XIX - the beginning of XX century)]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kharkiv [in Ukrainian].

12. Kovalova, T. M. (2008). Kompleksna statystyka naukovykh doslidzhen na shliakhu intehratsii Ukrainy v YeS [Comprehensive statistics of scientific research on the path of Ukraine's integration into the EU]. Kyiv [in Ukrainian].

13. Kovalchuk, V. Yu. (2006). Modernizatsiia profesiinoi ta svitohliadno-metodolohichnoi pidhotovky suchasnoho vchytelia [Modernisation of professional and worldview-methodological training of a modern teacher]. *Extended abstract of Doctor's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].

14. Ovcharuk, O. V. (ed.). (2004). *Kompetentnisnyi pidkhd u suchasni osviti: svitovyi dosvid ta ukrainski perspektyvy: biblioteka z osvitnoi polityky* [Competence-based approach in modern education: world experience and Ukrainian perspectives: library on educational policy]. Kyiv : K.I.S. 189 [in Ukrainian].

15. Krasnytska, N. S. (2010). *Osnovni skladovi profesiinoi kompetentnosti vykladacha vyshchoho navchalnoho zakladu* [The main components of professional competence of a university teacher]. *Visnyk Donetskoho natsionalnoho universytetu ekonomiky i torhivli – Bulletin of Donetsk National University of Economics and Trade*. Donetsk. 2 (46), 198–205 [in Ukrainian].

16. Lisna, R. P., & Tryhub, V. O. (2012). *Formuvannia profesiinoi kompetentsii u protsesi praktychnoho navchannia* [Formation of professional competence in the process of practical training]. *Finansovo-kredytna diialnist: problemy teorii ta praktyky – Financial and credit activity: problems of theory and practice*. 2 (13) [in Ukrainian].

17. Lokshyna, O. (2009). *Innovatsii v otsiniuvanni navchalnykh dosiahnen uchniv u shkilnii osviti krain Yevropeiskoho soiuzu* [Innovations in the assessment of students' learning achievements in school education in the European Union]. *Porivnialno-pedahohichni studii – Comparative pedagogical studies*. 2. 107–113 [in Ukrainian].

18. Melnychuk, O. S. (1999). *Slovnyk inshomovnykh terminiv* [Dictionary of foreign language terms]. Kyiv. 561 [in Ukrainian].

19. Morze, N. V., Barna, O. V., & Vember, V. P. (2013). *Formuvalne otsiniuvannia: vid teorii do praktyky* [Formative assessment: from theory to practice]. *Informatyka ta informatsiini tekhnolohii v navchalnykh zakladakh – Informatics and information technology in educational institutions*. 6, 45–57 [in Ukrainian].

20. *Natsionalna ramka kvalifikatsii : Dodatok do postanovy Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 23 lystopada 2011 r. № 1341* [National Qualifications Framework : Appendix to the Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine]. Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-П> [in Ukrainian].

21. Ovcharuk, O. (2003). Kompetentnist yak kliuch do onovlennia zmistu osvity [Competence as a key to updating the content of education]. *Stratehiia formuvannia osvity v Ukraini – Strategy for the formation of education in Ukraine*. 1, 13–41

22. Otroshko, T.V. (2010). Systema otsiniuvannia tekhnichnoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv informatyky v protsesi navchannia komp'uternykh dystsyplin [The system of assessing the technical competence of future teachers of computer science in the process of teaching computer disciplines]. *Candidate's thesis*. Kharkiv [in Ukrainian].

23. Pavlova, N., & Batyshkina, Yu. (2011). Profesiino-pedahohichna pidhotovka maibutnoho vchytelia informatyky do fakhovoi diialnosti [Professional and pedagogical preparation of future teachers of computer science for professional activity]. 3, 217–224 [in Ukrainian].

24. Panchenko, V. I. (ed.). (2012). *Prykladna etyka [Applied ethics]*. Kyiv. 392

25. Proekt Tuning [Project Tuning]. Retrieved from http://yspu.org/trn_level_edu/7/tuning1.pdf [in Ukrainian].

26. Prokopenko, A. O. (2020). Osnovni funktsii bahatorivnevoho navchannia informatyky ta matematyky maibutnikh uchyteliv u protsesi vyrishennia zavdan vykhovannia [The main functions of multilevel teaching of informatics and mathematics to future teachers in the process of solving educational problems]. *Pedahohichna osvita: teoriia i praktyka – Pedagogical education: theory and practice*. 28 (1-2020), 351–360. Retrieved from <https://doi.org/10.32626/2309-9763.2020-28-351-360> [in Ukrainian].

27. Raven, Dzh. (2012). Kompetentnist u suchasnomu suspilstvi: vyjavlennia, rozvytok i realizatsiia [Competence in modern society: identification, development and implementation]. Kyiv. 165 [in Ukrainian].

28. Saiuk, V. I. (2007). Rozvytok profesiinoi kompetentnosti vchyteliv heohrafiu u systemi pisliadyplomnoi pedahohichnoi osvity [Development of professional competence of geography teachers in the system of postgraduate pedagogical education]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv. 22 [in Ukrainian].

29. Semenchenko, N. O. (2005). Pedahohichni umovy formuvannia liderskykh yakostei maibutnikh uchyteliv u pozaaudytornii diialnosti [Pedagogical conditions for the formation of leadership qualities of future teachers in extracurricular activities]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kharkiv [in Ukrainian].

30. Serhiienko, N. F. (n.d.). Profesiina kompetentnist suchasnoho vchytelia [Professional competence of the modern teacher]. Retrieved from <http://tme.umo.edu.ua> [in Ukrainian].

31. Synenko, V.Ya. (1999). Profesionalizm uchytelia [Professionalism of the teacher]. *Pedahohika – Pedagogika*. 5, 45–51 [in Ukrainian].

32. Sikora, Ya. B. (2009). Strukturno-funktsionalna model formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnoho vchytelia informatyky [Structural-functional model of formation of professional competence of the future teacher of computer science]. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho un-tu imeni Ivana Franka – Bulletin of Zhytomyr Ivan Franko State University*. 47, 171–175 [in Ukrainian].

33. Slipushko O., & Yaremenko, V. (2000). Novyi tlumachnyi slovnyk ukraïnskoi movy [New explanatory dictionary of the Ukrainian language]. Kyiv : Akonit [in Ukrainian].

34. Spirin, O. M. (n.d.). Meta ta zavdannia fakhovoi pidhotovky vchytelia informatyky za kredytno-modulnoiu systemoiu [The purpose and tasks of professional training of a computer science teacher in the credit-module system]. 8. Retrieved from <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/261/247> [in Ukrainian].

35. Kharkivska, A. A. (2014). Systemnyi pidkhid ta innovatsii v suchasni pedahohichnii nausti [Systematic approach and innovations in modern pedagogical science]. *Mizhnarodnyi naukovyi visnyk – International Scientific Bulletin*. Uzhhorod. 8 (27), 31–35 [in Ukrainian].

36. Kharkivska, A. A. (2011). Teoretychni ta metodychni zasady upravlinnia innovatsiinym rozvytkom pedahohichnoho VNZ [Theoretical and methodological principles of managing innovative development of a pedagogical university]. *Doctor's thesis*. Kharkiv [in Ukrainian].

37. Kharkivska, A. A. (2014). Model systemy upravlinnia innovatsiinym rozvytkom pedahohichnoho VNZ III–IV rivniv akredytatsii [Model of the system of management of innovative development of pedagogical university of III-IV accreditation levels]. *Osvita i dolia natsii. I. Kant ta H. Skovoroda: uiavnyi dialoh u suchasnykh sotsiokulturnykh aspektakh – Education and the fate of the nation. I. Kant and H. Skovoroda: Imaginary Dialogue in Contemporary Socio-Cultural Aspects*. Kharkiv : KhNPU, 10 [in Ukrainian].

38. Khorzhevskaya, I. M. (2013). Profesionalizm ta profesiynyi rozvytok osobystosti [Professionalism and professional development of the individual]. *Naukovi pratsi Chornomorsk. derzh. un-tu im. Petra Mohyly kompleksu «Kyievo-Mohylianska akademiia» – Scientific works of the Petro Mohyla Black Sea State University of the Kyiv-Mohyla Academy complex*. 214, 202, 110–113 [in Ukrainian].

39. Adrienne, Kozan (2008). Naumescu «Science teacher competencies in a knowledge based society». *Acta Didactica Napocensia*. 1, 25–30 [in English].

40. Beverly, Bell, (1999). A Mode of Formative Assessment in Science Education. *Assessment in Education: Principles. Policy and Practice*. 6, 1, 101–116 [in English].

41. Black, P. (2000). Formative Assessment and Curriculum Consequences. Westport : Greenwood Publishing Group, Incorporated, 7–24 [in English].

42. Cowie, B. (1999). A Mode of Formative Assessment in Science Education. *Assessment in Education: Principles, Policy and Practice*. 6, 1, 101–116 [in English].

43. Nezvalová, D. (2007). Socrates Programme Education, Audivisual and Culture Executive Agency. *Competencies of Constructivist Science Teachers*. 4 [in English].

44. Perrenoud, P. (1991). Pour un approche pragmatique de l'évaluation formative. *Mesure et evaluation en education*. 13, 4, 49–81 [in English].

45. Roegiers, X. (1998). Manuel scolaire de developpement de competences dans l'enseignement. BIEF, Departement de science de l'education de l'URL [in English].

46. Kharkivska, A., & Malykhina, V. (2021). Instrumental Competencies Of Higher Education Seekers As A Factor Of Professional Training. *Adaptive*

УДК 364.4:343.265.2]-053.6(045)

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД НЕПОВНОЛІТНІХ, ЗВІЛЬНЕНИХ ВІД ВІДБУВАННЯ ПОКАРАННЯ З ВИПРОБУВАННЯМ, ЯК СУЧАСНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ ФЕНОМЕН

© Анголенко В.

DOI NUMBER: 10.46489/EOTIPS-24-27-05

У статті науково обґрунтовано та охарактеризовано сутність і зміст соціально-педагогічного супроводу, спрямованого на ресоціалізацію неповнолітніх правопорушників, які звільнені від відбування покарання з випробуванням. Проведено аналіз методів і форм соціально-педагогічного супроводу цієї категорії осіб. Розглянуто сучасні питання, пов'язані з ресоціалізацією та виправленням неповнолітніх правопорушників, які були звільнені від відбування покарання. Завдяки аналізу нормативно-правової бази України визначено завдання, що вирішуються у процесі соціально-педагогічного супроводу цих осіб.

Визначено, що соціально-педагогічний супровід неповнолітніх правопорушників, звільнених від відбування покарання з випробуванням є комплексним процесом, спрямованим на зміну їхньої соціально-негативної поведінки та розвиток позитивних соціальних ролей. Він передбачає надання різноманітної допомоги й підтримки, що включає в себе реабілітаційні, психологічні, соціальні та педагогічні аспекти, із метою досягнення успішної ресоціалізації та адаптації в суспільстві.

Ключові слова: неповнолітні правопорушники, звільненні від відбування покарання, соціально-педагогічний супровід, девіантна поведінка.

Anholenko V. «*Social and pedagogical support of juveniles released from probation as a modern pedagogical phenomenon*».

The article scientifically substantiates and characterizes the essence and content of socio-pedagogical support aimed at the resocialization of juvenile offenders who are released from serving a sentence with probation. An analysis of the methods and forms of socio-pedagogical support of this category of persons was carried out. Contemporary issues related to resocialization and correction of juvenile delinquents who have been released from serving their sentence are considered. Thanks to the analysis of the regulatory and legal framework of Ukraine, the tasks that are solved in the process of social and pedagogical support of these persons have been determined.

It was determined that the social and pedagogical support of juvenile offenders released from serving a sentence with probation is a complex process aimed at changing their socially negative behavior and developing positive social roles. It provides for the provision of various assistance and support, including rehabilitation, psychological, social and pedagogical aspects, with the aim of achieving successful resocialization and adaptation in society.

Keywords: minors exonerated with probation, the minor, social and pedagogical support, deviant behavior.